

Statsvetenskapliga förbundet

Förbundsredaktör: Katarina Roos

Statsvetenskapliga förbundets årsmöte 2019

av Katarina Roos

Planen för förbundssidorna inför det här numret var att de skulle innehålla en kort rapport från Statsvetenskaplig förbundets årsmöte och konferensen samt en text om öppen publicering och implementeringen av Plan S. Det senare temat får dock lov att vänta eftersom jag denna gång valde att titta närmare på vilken typ av papper som presenterades på Swepsa. Med typ avses inte innehållsmässiga aspekter utan hur många papper som var ensam-/sambefattade, av hur många och inom vilka arbetsgrupper. Först följer dock en rapport från Swepsa 2019 och förbundets årsmöte. Varmt tack till Jan Olsson som har bidragit med text om panelsamtalet och keynote-föreläsningen av Mats Svegfors.

EN VÄLBESÖKT KONFERENS

Värdar för Statsvetenskapliga förbundets årsmöte 2–4 oktober 2019 var Linköpings universitet. Själva arrangemanget hölls på Campus Norrköping. Det var ett välbesökt och tillika uppskattat arrangemang.

Vid årsmötet genomfördes en paneldiskussion på temat *Hur studeras politik i andra discipliner och vad kan vi lära av det?* Jan Olsson var moderator och de fyra paneldeltagarna var professor Mats Benner, sociologi och forskningspolitik, Lunds universitet; docent Anna Bredström vid Institute for Research on Migration, Ethnicity and Society, REMESO, Linköpings universitet; professor Björn-Ola Linnér, Centre for Climate Science and Policy Research, Linköpings universitet;

och professor Johanna Rickne, nationalekonom vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet. Paneldeltagarna inledde med att berätta om sin egen politikrelevanta forskning med fokus på teman, perspektiv och metoder. De fick vidare reflektera över sin egen forskning jämfört med statsvetarkollegornas (likheter och skillnader?) liksom eventuella samarbeten med statsvetare. Avslutningsvis diskuterades framtida forskningsbehov om politik. En tydlig slutsats var att statsvetarna har mycket att vinna på kommunikation och samarbete över ämnesgränserna i studiet av politik. Panelen avslutades med en allmän diskussion med flera inspel från konferensdeltagarna.

En personlig och underhållande keynote föreläsning gavs av Mats Svegfors på temat *Kan Sveriges styras?* Svegfors diskuterade föreläsningstemat genom att bjuda på sina breda och långa erfarenheter från svenskt samhällsliv (chefredaktör, landshövding, statssekreterare, utredare med mera). Ett ledmotiv var att styrning är svårt och komplicerat och att den enkla styrningsmetaforen ofta leder tanken fel, en insikt som kan vinnas både genom praktisk erfarenhet och akademiska studier.

FÖRBUNDETS ÅRSMÖTE - FÖRÄNDRINGAR I STYRELSEN

I vanlig ordning hölls årsmötesförhandlingar för Statsvetenskapliga förbundet i anslutning till konferensen och det blev ett antal förändringar i styrelsen. Jan Olsson (ORU) som varit ordförande för Swepsa sedan årsmötet i Karlstad 2017 avgick som ordförande. Till ordförande valdes istället Patrik Hall (MU), som ingått i styrelsen som ledamot sedan förra

årsmötet i Malmö. Monika Berg (ORU) som varit sekreterare/kassör för förbundsstyrelsen under de senaste två perioderna avgick och ersattes av Magnus Erlandsson (MU). Sammansättningen bland ledamöterna förändrades också i och med årsmötet. Fyra ledamöter lämnade styrelsen: Dan Hansén (FHS), Mikael Granberg (KAU), Jonna Johansson (HH) samt Terence Fell (MDH). Följande nya ledamöter valdes in: Kjell Engelbrekt (FHS), Annika Fredén (KAU), Sara Svensson (HH), Gustav Sundqvist (MDH) samt Martin Karlsson (ORU). Förutom dessa ingår också följande personer som omvaldes som ledamöter: Annica Sandström (LTU), Niklas Bolin (MIU), Douglas Brommesson (LU), Johan Eriksson (SH), Magnus Hagevi (LNU), Maria Jansson (SU), Khalid Khayati (LIU), Anna Michalski (UU), Henrik Oskarsson Ekengren (GU), Katarina Roos (UMU), Alexander Ryan (MIU, doktorandrepresentant) samt Thomas Larue (sekretariatschef Riksdagen) och Peter Santesson (opinionschef Demoscop), båda allmänrepresentanter.

Vid årsmötet tillkännagavs också Statsvetenskapliga förbundets pris för bästa uppsats i *Statsvetenskaplig tidskrift* för årgång 120, 2018. Priset tilldelades denna gång Maria Strömvik för uppsatsen "Kunskap och demokrati i EU-kommuner". Motiveringen hade följande lydelse: *Ett teoretiskt välgrundat och elegant iscensatt principiellt problem, parat med en gedigen empirisk analys på ett tidigare underproblematiserat område, gör Maria Strömviks uppsats "Kunskap och demokrati i EU-kommuner" till obligatorisk läsning för alla som sysslar med kommuner och lokal demokrati, forskare såväl som praktiker.* För den som ännu inte läst Maria Strömviks uppsats finns alltså skäl att göra det nu.

PERSPEKTIV PÅ PAPPER

Det var en välbesökt konferens med totalt nio arbetsgrupper. Enligt listan med abstracts

på konferensens hemsida var antalet presentationer 82, men en sammanställning av arbetsgruppernas program visar att det totala antalet uppsatser uppgick till 93. Totalt var det nio arbetsgrupper: Environmental Politics (12), Gender Politics and Theory (7), Governance and public administration (9), International Relations and European Politics (9), Migration, agency-making, diaspora and transnational relations (7), Political Theory, Political Ideologies and Political Language (12), Political Behavior and Parties (19), Power and the Political (8) samt Public Administration and Management Practices (10). Siffran inom parentes anger antalet paperpresentationer i schemat för respektive arbetsgrupp. De flesta hade mellan 7 och 12 papper att hantera medan en arbetsgrupp hade hela 19 uppsatser på programmet.

Här var det tänkt att texten om Swepsa 2019 skulle ta slut. När jag började gå igenom materialet väcktes emellertid en tanke. Jag bestämde mig för att göra en systematisk sammanställning av uppsatserna utifrån titel och antal författare för att se hur många papper som är samförfattade och hur många som är författade på engelska. Eftersom förbundssidorna i två tidigare nummer ägnats åt jämställdhetsperspektiv på svensk statsvetenskap (nummer 2, 2018) och genusperspektiv på publicering i internationella, statsvetenskapliga tidskrifter (nummer 3, 2018) var det nästintill omöjligt att inte betrakta materialet med dessa glasögon. Uppsatserna grupperades utifrån ett antal kategorier¹ på basis av författarens/författarnas kön. Forskarens namn har legat till grund för kategoriseringen kvinna-man, ett tillvägagångssätt med brister då det bygger på antagandet att namn avspeglar könstillhörighet. Det bygger också på en binär kategorisering i kvinna-man, trots att vare sig kvinnor eller män är homogena grupper. Det är också välkänt att andra sociala positioner

1 Ensam författare man, ensam författare kvinna, två författare båda män, två författare båda kvinnor, två författare en kvinna och en man, tre författare samtliga män, tre författare samtliga kvinnor, tre författare mixad konstellation, fyra författare samtliga män, fyra författare samtliga kvinnor samt fyra författare mixad konstellation.

såsom etnicitet, klass och ålder samverkar med kön, vilket resulterar i komplexa maktstrukturer av över- respektive underordning. Kategorin kvinnor-män är således en förenkling men såväl viktig som ändamålsenlig för det här syftet.

I vilken grad de papper som presenterades vid Swepsa 2019 kan betraktas som representativa och huruvida de mönster som framträder äger giltighet i andra kontexter låter jag vara osagt. I den bästa av världar hade en systematisk sammanställning bakåt i tiden gjorts, vilken hade möjliggjort komparation över tid. Då det finns en diskrepans mellan listan över abstracts och arbetsgruppernas program valde jag att använda programmen eftersom de torde vara av senare datum och därmed mer tillförlitliga.²

MÅNGA PAPPER ÄR SAMFÖRFATTADE MEN EN ENSAM FÖRFATTARE FORTFARANDE NORM

Det faktum att konferensen heter Swepsa är ett uttryck för internationaliseringen av svensk statsvetenskap och det signalerar att konferensen är öppen för forskare från andra länder. Det stora flertalet av dem som lägger fram papper är dock knutna till ett svenskt lärosäte. Det råder inte någon tvekan om att landets statsvetare har anpassat sig till samtidens publiceringsmönster. 80 av titlarna är på engelska, endast 12 har svenska titlar.³ En rimlig tolkning är att slutprodukterna av de engelskspråkiga uppsatserna är avsedda för internationell publicering. Av de papper som har svenska titlar är det nio som har en ensam författare medan endast tre är samförfattade. Normen förefaller fortfarande vara en, ensam författare då 57 (61 procent) av de totalt 93 uppsatserna har just det. Enkel matematik ger vid handen att resterande 36 papper har fler än en författare. Den vanligaste författarkonstellationen är en duo. 24 uppsatser har två författare. 10 uppsatser har tre författare

och tre papper är resultat av så många som fyra författare.

Det råder stora skillnader i antalet ensam-/samförfattade titlar mellan de olika arbetsgrupperna och det är framförallt två arbetsgrupper som utmärker sig. I arbetsgruppen Gender, politics and theory är samtliga papper författade av en ensam författare. I gruppen Political Behavior and Parties är istället tre av fyra uppsatser resultat av samförfattande i någon form. I arbetsgrupperna Environmental Politics samt Public Administration and Management practices är omkring hälften av titlarna samförfattade. I de resterande fem arbetsgrupperna är två papper samförfattade, vilket motsvarar ungefär vart femte respektive vart tredje papper beroende på arbetsgruppens storlek.

JÄMN KÖNSFÖRDELNING OCH SAMTIDIGT SKEV KÖNSFÖRDELNING BLAND FÖRFATTARNA

Utifrån den information som finns att tillgå på konferensens hemsida framgår inte hur många kvinnor respektive män som deltog i/ presenterade papper på konferensen. I programmen för respektive arbetsgrupp finns uppgifter som gör det möjligt att sammanställa uppgifter om författare. I de fall där det är en ensam författare är det med största sannolikhet också samma person som deltog i konferensen och presenterade papperet, men i de fall där det finns fler än en författare går det inte att avgöra vem eller vilka som faktiskt deltog i/ presenterade papperet på konferensen. Sammanställningen av arbetsgruppernas program resulterar i 139 författare (till totalt 93 papper) varav 74 är män och 65 är kvinnor. Det finns alltså en viss skevhet men den är inte anmärkningsvärd.

Omkring 60 procent av alla papper är, som tidigare framgått, författade av en ensam forskare. Bland dessa är könsfördelningen i det närmaste jämn. Omkring 30 procent av

2 Materialet finns att tillgå hos förbundsredaktören.

3 Ett papper saknar titel i programmet och kunde inte kategoriseras.

titlarna har en manlig författare och 30 procent en kvinnlig författare. Inom respektive arbetsgrupp finns dock skillnader. Den största skevheten finns i arbetsgruppen Gender, politics and theory där sex av sju papper är författade av en ensam kvinnlig forskare.

Den vanligaste typen av författarkonstellation bakom samförfattade papper är en duo. 24 papper har två författare. Bland de totalt 36 samförfattade bidragen, dvs. papper som har två till fyra författare framträder ett intressant mönster. En majoritet av teamen bakom titlarna består nämligen av könshomogena författarkonstellationer. 13 forskarteam består helt av män, 9 team består helt av kvinnor medan resterande 14 är mixade, dvs de består av minst en man och minst en kvinna. Det finns också en annan intressant omständighet. Samtliga nio papper som är författade av kvinnliga team återfinns i två av arbetsgrupperna. I arbetsgruppen Environmental Politics är hälften av alla papper som presenterats samförfattade av författarkonstellationer bestående av två kvinnor. I arbetsgruppen Public Administration and Management Practices presenterades tre papper, vilka författats av tre olika team bestående av enbart kvinnor. Det är alltså enbart i dessa arbetsgrupper som det finns "all-female" författarkonstellationer. I två av arbetsgrupperna, Governance and Public Administration samt Political Theory, Political Ideology and Political Language är de fåtal samförfattade papper som presenterades, skrivna av team bestående av enbart män. I den förstnämnda arbetsgruppen är även flertalet av de ensamförfattade uppsatserna skrivna av män. I Political Behavior and Parties som storleksmässigt är den absolut största arbetsgruppen, är 14 av 19 papper samförfattade. Bakom sex av dessa finns en författarkonstellation bestående av enbart män. Resterande är samförfattade av mixade team. Eftersom männen är fler än kvinnorna utgör kvinnorna likväl en minoritet bland författarna och förstanamnet på samtliga papper är också en man.

Av de åtta papper som har en författarduo bestående av en kvinna och en man, står den

kvinnliga forskaren som förstanamn på sex av dessa. Bland de sex författarkonstellationer där antalet ingående forskare är fler än två och där minst en kvinna/minst en man ingår, är mönstret istället det omvända. Förstanamnet på dessa sex uppsatser är i samtliga fall en man.

NORMER KRING FÖRFATTARSKAP

För tjugo år sedan 1999, hölls Statsvetenskaplig förbundets årsmöte i Uppsala. Hur många papper var ensam- respektive samförfattade då? Rimligtvis har den senare kategorin ökat sin andel av totalen. Normen en ensam författare är alltså stark men som genomgången visat verkar den vara starkare i vissa och svagare i andra arbetsgrupper. I en arbetsgrupp var nästan alla uppsatser samförfattade medan ingen var det i en annan, vilket avspeglar olika traditioner som vuxit fram inom olika statsvetenskapliga sub-discipliner. Forskning som använder statistiska metoder som främsta analysverktyg har kanske i högre grad anammats naturvetenskapliga publiceringsideal med samförfattande än mer kvalitativt orienterad forskning?

En systematisk genomgång av artiklar publicerade i högrankade statsvetenskapliga tidskrifter visade att den vanligaste typen av artikel är ensamförfattad av en man. Den näst vanligaste formen är en artikel publicerad av ett forskarteam bestående av enbart män. Den minst vanliga kategorin är samförfattade artiklar av ett team med enbart kvinnor (Teele & Thelen 2017). Materialet som ligger till grund för den här texten är konferenspapper och inte redan publicerade artiklar i internationella, högrankade tidskrifter så jämförelsen haltar. Vi kan dock anta att flertalet papper är arbetsprodukter som presenteras i syfte att utvecklas till publiceringsbara texter. Den manliga hegemoni som den internationella studien (Teele & Thelen 2017) fann vara rådande, bekräftas inte. Resultaten från den refererade studien bekräftas på en punkt och det är att kategorin papper författade av "all-female" team utgör den minsta andelen

av såväl totalen som av de samförfattade uppsatserna. Samtliga av dessa återfanns i två av arbetsgrupperna och samma författarnamn återkommer på fler än ett sådant samförfattat papper. Kanske är de forskningsledare som medvetet väljer att samarbeta med just andra kvinnliga kollegor? Flertalet i arbetsgruppen är kvinnor och kanske är samförfattandet ett uttryck för att kvinnor utgör majoritet inom hela forskningsområdet.

Majoriteten av de papper som är samförfattade är resultat av arbete i samkönade författarkonstellationer. Hur kommer det sig och varför utgör inte andelen mixade författarkonstellationer en högre andel? Hur kommer det sig att kvinnliga forskare är förstanamnet på flertalet av de papper som är skrivna av en mixad duo medan en man är förstanamn på samtliga uppsatser som har mixade författarkonstellationer med fler än två forskare?

En viktig faktor i sammanhanget handlar om vilka forskare som rekryteras till forskningsprojekt och till samförfattande av papper. Kön spelar roll för vem som (inte) blir rekryterad. Kvinnor har generellt sett lägre sannolikhet än män att rekryteras till forskarteam som siktar på att publicera i högrankade tidskrifter. Tidigare forskning har också visat att metodologisk ansats verkar könssegregerande. Kvinnor som grupp använder oftare kvalitativa metoder i högre utsträckning än män som generellt sett tenderar att använda kvantitativa metoder (Teele & Thelen 2017). I tillägg till det finns en statushierarki. Forskning som tar sin utgångspunkt i siffror och matematiska funktioner har högre status än forskning som använder ord och språk som sitt främsta analysverktyg, vilket gör att män i högre utsträckning än kvinnor bedriver forskning som anses ha hög status inom ämnet.

ARBETSSPRÅK OCH PUBLICERINGSSPRÅK

Det stora antalet papper på Swepsa som är författade på engelska vittnar om att svenska statsvetare i hög grad är internationellt orienterade. Jag noterade också att konferensens

svenska hemsida innehöll ett minimum av information. Besökaren uppmanades istället att klicka sig vidare till konferensens engelska sida där konferensprogram, arbetsgruppernas program och all praktisk information fanns att tillgå på just engelska. I tillägg till internationalisering kan användningen av engelska också ses som ett uttryck för inkludering. Engelska som arbetsspråk kan möjliggöra för fler forskare att delta aktivt.

Det engelska språkets utbredning som publiceringsspråk hänger samman med de meriteringssystem som skapat en incitamentsstruktur, vilken premierar internationell publicering. Detta har tillsammans med den teknologiska utvecklingen gjort att forskning från alla världens hörn nu finns tillgänglig några klick bort, åtminstone för oss som genom vår professionstillhörighet har exklusiv tillgång till universitetsbibliotek och en hel värld av vetenskapliga tidskrifter. Det betyder emellertid också att målgruppen för forskning i hög grad blir andra forskare inom forskarsamhället. Samtidigt har forskare i allmänhet och forskare i statsvetenskap i synnerhet, ett samhällsuppdrag att sörja för att forskningsresultaten kommer samhället till del. Här föreligger en målkonflikt mellan karriärutveckling och samhällsuppdrag.

Jag deltog nyligen i Nordiska kommunforsarkonferensen som årligen samlar ett nätverk av kommunforskare från de fem nordiska länderna. Det är en mer eller mindre uttalad förväntan att deltagarna ska presentera och diskutera sina papper på skandinaviska. Jag har varit på de flesta årliga sammandrag under den senaste tjuugoårsperioden och kan konstatera att andelen papper författade på engelska har ökat stadigt. Det har också blivit vanligare att någon arbetsgrupp har engelska som arbetsspråk, vilket dels beror på att fler europeiska forskare deltar, dels på att språkanvändningen och språkkunskaperna i de nordiska länderna tycks ha förändrats över tid. I den arbetsgrupp som jag ledde presenterade en forskargrupp två papper som behandlade implementering av förändrad

lagstiftning. Uppsatserna var skrivna på ett nordiskt språk eftersom författarna avsåg att publicera dem i en nationell tidskrift som når praktiker och yrkesverksamma inom den sektor som ska genomföra lagändringen. Författarna hade ett policyfokus och ville primärt nå den yrkesgrupp som ska tolka och genomföra lagstiftningen på kommunal nivå men också de ansvariga beslutsfattarna. Båda kommentatorerna föreslog emellertid att forskargruppen borde omvärdera ställningstagandet och istället sikta på internationell publicering eftersom de menade att texterna kunde utvecklas för att bli mer teoretiskt relevanta. Mellan raderna kunde man också utläsa en kritik mot en, vad som uppfattades, alltför låg ambitionsnivå i relation till texternas kvalitet och potentiella bidrag. Detta är naturligtvis bara *ett* exempel, men som sådant visar det ändå på ett återkommande dilemma. För vem/vilka ska forskningen vara relevant och vad är det som driver forskningen? Driver vi forskning primärt för forskarsamhället eller avnämare i samhället? Vad är det som driver och motiverar forskning? Nyfikenhet, samhällseliga behov, finansieringssystem, meriteringssystem, egenintresse? Det är en fråga som kan kräva viss självrannsakan. Många gånger hanteras sannolikt målkonflikten mellan karriärutveckling och samhällsnytta genom dubbla publiceringsstrategier, dvs. både vetenskaplig publicering på engelska och (populärvetenskaplig) publicering på det egna språket för att tillgodose olika avnämares intressen och behov.

För den som siktar på vetenskaplig publicering på svenska kan dock utbudet av tillgängliga tidskrifter utgöra ett hinder. Många tidskrifter har strävat efter att säkra sin kajplats i det internationella publiceringslandskapet och antalet tidskrifter som accepterar manus på svenska har blivit allt färre. Forskning som beskriver svenska förhållanden, som inte har en komparativ ansats eller som

inte syftar till teoretisk eller metodologisk utveckling har svårt att väcka intresse i en internationell läsekrets och därmed även hos tidskrifternas redaktörer. Forskning i vilken beskrivningen har ett egenvärde riskerar att bli såväl icke-meriterande som svårpublicerad och samhället går miste om viktig grundforskning. I ett sådant publiceringslandskap fyller Statsvetenskaplig tidskrift en mycket viktig roll, som tillhörande en krympande grupp av tidskrifter som accepterar manus på svenska.

I en avhandling från 2016 undersöker Linus Salö engelskans utbredning inom olika akademiska discipliner i Sverige (Salö 2016). Han bekräftar bilden av att engelskan numera är det dominerande språket vid akademisk publicering, men lyfter samtidigt fram att forskare kan ha kommunicerat på flera olika språk under arbetsprocessen fram till den färdiga produkten och att svenska fortsatt är det dominerande språket mellan svensktalande forskare. Så någon omedelbar risk för att engelskan tränger undan svenskan föreligger inte. Salös avhandling synliggör också att vi måste särskilja mellan arbets- och publiceringsspråk.

Engelska blir allt vanligare som publiceringsspråk, vilket har sina för- respektive nackdelar. Frågan är om något annat riskerar att gå förlorat? Jag tänker på de språkliga nyanser som skapar mening och fungerar som kontextuella markörer, nyanser som torde vara särskilt viktiga inom samhällsvetenskap och humaniora. Överlever och bibehåller de sin mening när forskning kommuniceras på mer eller mindre välutvecklad skolengelska? Det finns idag gott om översättningstjänster som kompenserar för knackig skolengelska, men precis som i filmen med samma namn, finns en risk att något centralt blir "Lost in Translation". För övrigt är det nästintill ett ödets ironi att Salös avhandling är skriven på... ja du gissade rätt, engelska!

LITTERATURFÖRTECKNING

Salö, Linus, 2016. *Langugages and Linguistic Exchanges in Swedish Academia: Practices, Processes, and Globalizing Markets*. Doctoral Dissertation. Centre for Research on Bilingualism. Department of Swedish Language and Multilingualism. Stockholm University.

Teele, Dawn, L., & Thelen, Kathleen, 2017. *Gender in the journals: Publication Patterns in Political Science*. PS: Political Science & Politis 50(2), s 433-447.

Katarina Roos är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet.
E-post: katarina.roos@umu.se